

58

**EL - MUDŽADELA / RASPRAVA
OBJAVLJENA U MEDINI, IMA 22 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ
تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ①

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

"Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala, a Allah čuje razgovor vaš međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi." /1/

Prenosi Imam Ahmed da je Aiša, r.a., rekla: (365) "Hvala Allahu, Čiji sluh upija sve glasove. Došla je žena Vjerovjesniku, s.a.v.s., da se požali na svoga muža i s njim je razgovarala, a ja je nisam čula i bila sam na kraju sobe. Allah, dž.š., tada je objavio:

"Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala..." Ovo predanje na isti način, kao mualllek hadis, bilježi El-Buhari u poglavlju "Et-Tehvid" i citira navedeni hadis. Bilježe ga, također, En-Nesai, Ibn-Madže, Ibn Ebi-Hatim, Ibn-Džerir od El-Ameša, na više načina. Muž spomenute žene je Evs ibn es-Samit, a njeno ime je Havla bint Sa'lebe. On je imao umni poremećaj i kada bi mu se pogoršalo, rekao bi joj da mu više nije dopuštena, kao što nije ni majka njegova. Ibn Ebi-Hatim prenosi od Aiše, r.a., da je rekla: (336) "Blagoslovljen nek je Allah, Čiji sluh sve upija. Ja sam čula riječi Havle bint Sa'lebe, a nešto mi je i promaklo. Tužila se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., na svoga muža, govoreći: 'Allahov Poslanice, pojeo je moj imetak, upropastio moju mladost, mnogu sam mu djecu izrodila, pa kada sam ostarjela i djecu prestala rađati, rekao mi je da mu više nisam dopuštena kao ni majka njegova. Bože moj, ja Ti se jadam...' Aiša kaže: ...i nije prestala dok Džibril, a.s., nije sišao sa ajetom:

"Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala..."

الَّذِينَ يظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن سَائِهِمْ
مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدَنَّهُمْ وَأَنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مَنكُرًا مِّنَ
الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ② وَالَّذِينَ يظَاهِرُونَ مِن سَائِهِمْ
يُرِيدُونَ لِمَا قَالُوا فَخِزْيُ رِقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعِظُونَ بِهِ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ③ فَمَنْ لَّمْ يُجِدْ فِصِيحًا مِّن شَهْرَيْنِ مُنْتَابِعِينَ مِّن قَبْلِ أَنْ
يَتَمَاسَّا فَمَنْ لَّمْ يَسْطِغْ فِطْعَامٍ سِتِّينَ مَسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَلِئَلَّكُمْ تُرِيدُوا عَذَابَ اللَّهِ ④

"Oni od vas koji ženama svojim reknu da im više nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a one nisu majke njihove, majke njihove su samo one koje su ih rodile, oni, zaista, govore ružne riječi i neistinu - a Allah sigurno briše grijeh e i prašta." /2/ "Oni koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a onda odluče da s njima nastave živjeti, dužni su, prije nego što jedni drugo dodirnu, jednog roba ropstva osloboditi. To vam se naređuje - a Allah dobro zna šta vi radite. /3/ "Onaj koji ne nađe, dužan je dva mjeseca postiti uzastopce prije nego jedno drugo dodirnu. A onaj ko ne može, dužan je šezdeset siromaha nahraniti, zato da biste potvrdili da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete - to su Allahovi propisi. A nevjernike čeka kazna bolna." /4/

Prenosi Imam Ahmed da je Huvejla bint Sa'lebe rekla: (367) "Tako mi Allaha, ja i Evs ibn Samit smo bili povod objavljivanja početka sure El-Mudžadela" - pa dalje kaže - "Bila sam kod njega a već je ostario i loše čudi postao. Ušao mi je jednog dana pa sam mu nešto odgovorila, a on se razljuti i reče: 'Ti si meni kao leđa moje majke.' Zatim je izišao i sjedio neko vrijeme na mjestu gdje se sastajalo njegovo društvo, a potom ponovo dođe želeći me protivno mojoj volji. Ja reko h: 'Ni u kom slučaju. Tako mi Onog u Čijoj je ruci Huvejlina duša, ti mi se nećeš približiti!' Ja reko h što reko h, a Allah i Njegov Poslanik doniješe propis o nama. On se baci na mene, a ja ga odbih i nadvlada h ga, kako žena savladava starca i odgurnuh ga od sebe. Zatim izidoh do jedne od svojih komšinica, pa pozajmih od nje odjeću i uputih se Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i sjedoh pred njega. Ispričah mu šta sam doživjela od svog muža i počeh se tužiti na njegovu lošu čud, a Poslanik poč e opetovati: 'Huvejla, tvoj muž je starac, pa se boj Allaha u pogledu njega.' Tako mi Allaha, nisam ni završila, a u vezi sa mnom dođe objava, pa je Allahovog Poslanika, s.a.v.s., tada

+ Objavljena nakon sure "El-Munafikun".

snašlo ono što ga je inače snalazilo u takvim trenucima, a zatim se smiri i reče mi: 'Huvejla, Allah u vezi s tobom i tvojim mužem spusti objavu', a potom mi prouči:

"Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jerala - a Allah čuje i razgovor vaš međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi..." - do riječi: **"...a nevjernike čeka kazna bolna."** Božiji Poslanik, s.a.v.s., nakon ovoga me posavjetova: 'Naredi mu da oslobodi roba', 'Allahov Poslaniče, on nema šta osloboditi.' 'Neka uzastopno posti dva mjeseca!' 'Tako mi Allaha, on je oronuo starac. On ne može postiti.' 'Neka nahrani šezdeset siromaha tovarom hurmi!' 'Allaha mi, Allahov Poslaniče, nema on toga.' "Mi ćemo mu, sigurno, pomoći ferekom hurmi!" 'Allahov Poslaniče, i ja ću mu pomoći drugim ferekom.' 'Ispravno i lijepo si postupila, pa idi i podijeli to kao sadaku za njega, a zatim se korektno ponašaj prema svome mužu' - i ona potom reče: 'To sam i učinila.'" Prenosi ga i Ebu - Davud u svom Sunenu, u poglavlju Et-Talak, a tačno je da je ovo bio povod objave prethodne sure. Onaj koji je u mjesecu ramazanu rekao svojoj ženi da mu nije dopuštena, kao ni majka njegova, a zatim ju je noću obljubio, nije, ustvari, Evs ibn es-Samit, nego je to slučaj koji se desio nakon slučaja Evs ibn es-Samita i njegove žene, na što ukazuje i kontekst oba spomenuta događaja. Hasif prenosi od Mudžahida, da je Ibn-Abbas rekao: "Prvi koji je rekao svojoj ženi da mu nije dopuštena, kao što nije ni majka njegova jeste Evs ibn es-Samit, a njegova žena je Havla bint Sa'lebe bint Malik." Ovo prenosi Ibn-Džerir. Allah, dž.š., kaže:

"Oni od vas koji ženama svojim reknu da im nisu više dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove..." Korijen riječi "zihar" (kada suprug kaže svojoj supruzi da mu nije dopuštena kao ni majka njegova) spomenute u gornjem ajetu, u arapskom jeziku je izveden iz pojma "zahr" (leđa). Kada bi neko od njih prekidao svoje obaveze muža prema ženi, rekao bi joj: "Ti si mi poput leđa moje majke." U šerijatskom pravnom smislu, zihar se odnosi i na sve ostale dijelove tijela, ugledanjem na ovo sa leđima. U predislamsko doba, zihar je podrazumijevao razvod braka. Međutim, Allah, dž.š., olakšao je ovoj ummi i dao mogućnost iskupa (keffaret) za ovaj čin, ne smatrajući ga razvodom braka, kao što su ga oni sankcionirali u predislamskom dobu. Ovo je stav mnogih islamskih znanstvenika prve generacije.

"...A one nisu majke njihove, majke njihove su samo one koje su ih rodile..." Supruga na osnovu muževih riječi: "Ti si meni kao majka", ili "poput moje majke", ili "kao leđa moje majke", i sličnim izrazima, ne postaje njegova majka. Njegova je majka samo ona koja ga je rodila. Zbog toga Allah, dž.š., kaže:

"...Oni, zaista, govore ružne riječi i neistinu..."; tj. bestidne i ništavne riječi. **"...A Allah sigurno briše grijeh i prašta..."**; tj. ono što ste uradili u predislamsko doba, kao i onom koga je jezik preduhitrio, a to, zbilja, izricatelj nije namjeravao, kao što prenosi Ebu-Davud (368): "...da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., čuo nekoga kako govori svojoj supruzi: 'Sestro moja', a on ga upita: 'Ona je tvoja sestra?!'" Ovo su bile riječi osude, ali same mu riječi Muhammed, a.s., nije zabranio, jer ih on nije, istinski, namjeravao izreći, a da jeste bile bi mu zabranjene, jer nema, uistinu, razlike između majke s jedne strane, i sestre, tetki (očeve i majčine sestre) i drugih srodnika, s druge...

"Oni koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a onda odluče s njima nastaviti živjeti..." Sintagma (vraćanje na ono što su rekli) po jednima znači ponavljanje toga izraza, što je ništavan stav, dok Ahmed ibn Hanbel smatra da to podrazumijeva vraćanje spolnom općenju, odnosno njegovu čvrsta odluka o tome. U tom slučaju općenje mu nije dopušteno dok se ne iskupi spomenutim iskupom (keffaretom). Po jednom Malikovom stavu misli se na spolno općenje, što je, također, mišljenje Seida ibn Džubejra. Hasan El-Basri smatra da se pod tim misli na spolno općenje, a sam nije uzimao za zlo ako bi se neko bavljao sa suprugom i prije izvršavanja iskupa (keffareta), ali bez spolnog općenja. Alija ibn Ebi-Talha prenosi da je Ibn-Abbas rekao da se pod izrazom "mese" (dodirivanje) spomenuto u ajetu:

"...prije nego što jedni drugo dodirnu..." podrazumijeva, ustvari, spolno općenje. Allahove, dž.š., riječi:

"...da jednog roba ropstva oslobode..." podrazumijeva se potpuno oslobađanje jednog roba prije nego supružnici jedno drugo dodirnu. Rob je ovdje u općenitom smislu i ne ograničava se na roba mu'mina, dok je iskup za ubojstvo rob mu'min. Eš-Šafi'i, Allah mu se smilovao, svodi ajet, koji je ovdje u općenitoj formi, na taj koji je ograničen samo na roba mu'mina zbog jedinstvenog razloga oslobađanja roba i Svoje mišljenje ojačava Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: "...oslobodi je, jer je ona vjernica."¹ Hafiz Ebu-Bekr el-Bezzar prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: (370) "Došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i kazao mu: 'Ja sam rekao svojoj ženi da mi nije dopuštena kao ni majka moja, a zatim sam je obljubio prije nego što sam se iskupio.' Zar Allah, dž.š., nije rekao:

"Prije nego što jedni drugo dodirnu?!" - upita ga Allahov Poslanik, s.a.v.s. "Svidjela mi se", reče čovjek, a Poslanik će na to: "Ustegni se od nje dok se

¹ Kažem po onome što se vidi, a Allah najbolje zna, da su riječi Ibn-Kesirove o robu, općenito, u smislu da je dovoljno osloboditi bilo vjernika ili nevjernika, bliže istini od stava Eš-Šafi'ije, da se značenje svodi na roba, vjernika, poglavito što sam tekst ajeta govori o robu općenito kod zihara, dok ajet o iskupu kod ubojstva govori o robu vjerniku. I nema razloga da se ovo smatra greškom!

ne iskupiš!" Zatim El-Bezzar prenosi tvrdnju da se od Ibn-Abbasa ne prenosi ništa vjerodostojnije od ovoga, a o Ismailu ibn Muslimu, koji se spominje u senedu ovog predanja, izrečene su neke kritike iako od njega prenose brojni islamski znanstvenici. Iz hadisa se može razumjeti da je Poslanik, s.a.v.s., naredio samo jedan iskup.

"**A Allah dobro zna ono što vi radite...**" On je upoznat sa onim što će vas preporoditi, a zna vaše stanje.

"**Onaj ko ne nađe dužan je...**", tj. ovim redosljedom: oslobađanje roba, post, ishrana potrebnih, kao što se to pouzdano navodi u oba sahiha u slučaju čovjeka koji je spolno općio sa svojom ženom u ramazanu.

"**Zato da biste u Allaha i Poslanika Njegova vjerovali**", tj. propisali smo to zbog ovoga. "**To su Allahovi propisi**", tj. Njegove zabrane, pa ih nemojte kršiti.

"**A nevjernike čeka kazna bolna**", tj. one koji nisu uzvjerovali i nisu prihvatili propise ovog zakonodavstva (Šerijata). Nemojte smatrati da će oni biti spašeni tog iskušenja, "Nikada!!" Nije onako kako oni pretpostavljaju, nego njih čeka patnja užasna i na ovom i na budućem svijetu.

إِنَّ الَّذِينَ
يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كَيْتُ مَا كَيْتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَوَقَدْ أَنْزَلْنَا
آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلَكِنَّ كَافِرِينَ عَدَّابٌ مُهِينٌ ﴿٥﴾ يُؤْمِرُ بَعْضُهُمْ أَلْطَفًا لِبَعْضِهِمْ
بِمَاعْمَلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾ أَلَمْ تَرَ
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ
رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ
إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ إِنْ مَكَانُوا ثَمَّ يَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

"**Doista, oni koji su neposlušni Allahu i Poslaniku Njegovu bit će osramoćeni, kao što su bili osramoćeni i oni prije njih. A Mi smo objavili jasne znake, a nevjernike čeka sramna patnja /5/ na Dan kad ih Allah sve oživi, pa ih obavijesti o onom šta su radili; Allah je o tome račun sveo, a oni su to zaboravili - Allah je svemu svjedok.**" /6/ "**Zar ne znaš da Allah zna sve što je na nebesima i što je na Zemlji? Nema tajnih razgovora među trojicom, a da On nije četvrti, ni kad ih je manje, ni kad ih je više, a da On nije s njima gdje god oni bili; On će ih na Sudnjem danu obavijestiti o onom što su radili, jer Allah sve dobro zna.**" /7/

Allah, dž.š., obavještava o onima koji oponiraju Njemu i Njegovu Poslaniku i opiru se Njegovu zakonodavstvu:

"**Bit će osramoćeni, kao što su bili osramoćeni i oni prije njih**", tj. bit će prezreni, prokleti, poniženi, kao što je učinjeno sa onim ranijim koji su im slični bili. "**Mi smo objavili jasne znake...**", tj. očevidne, kojima se suprotstavlja i protivi samo bestidni, oholi nevjernik. "**A nevjernike čeka sramna patnja**", kao nadoknada za to što iz oholosti nisu slijedili, niti su se za Allahovim zakonom povodili, niti su ponizni bili.

"**Na Dan kada ih Allah sve oživi...**", a to će biti na Sudnjem danu, gdje će Allah sakupiti i prve i potonje na jednom platou.

"**Pa ih obavijesti o onom što su radili**", tj. pa ih izvijesti o dobru i zlu koje su počinili.

"**Allah je o tome račun sveo, a oni su to zaboravili**", tj. Allah je to precizirao i registrirao protiv njih, a oni sami su zaboravili šta su činili.

"**Allah je svemu svjedok**", tj. nije Mu strano, niti skriveno ništa, i On ne zaboravlja. Allah, dž.š., potom kaže, obavještavajući o obuhvatnosti Svojim znanjem svega stvorenoga, o nadziranju njih, slušanju njihova govora i viđenja njih kad god i gdje god se nadu:

"**Zar ne znaš da Allah zna sve što je na nebesima i što je na Zemlji? Nema tajnih razgovora među trojicom.**" Riječ znači (tajna), tj. nema sašaptovanja među trojicom...

"**A da On nije četvrti, ni među petericom, a da On nije šesti, ni kad ih je manje, ni kad ih je više, a da On nije s njima gdje god oni bili...**" tj. nadzire ih, sluša njihove razgovore, tajne i sašaptavanja, a povrh toga Njegovi izaslanici pišu njihove tajne razgovore uz Allahovo znanje i slušanje. Allah, dž.š., kaže:

"**Zar oni misle da Mi ne čujemo šta oni nasamo razgovaraju i kako se među sobom dogovaraju? Čujemo Mi, a izaslanici Naši, koji su uz njih, zapisuju.**" (43:80) Na osnovu ovoga mnogi iznose konsenzus da se pod ovim ajetom mislilo na prisutnost Allahova znanja i nesumnjivo je da se to željelo istaći. Međutim, Njegov sluh, uz znanje, također, obuhvata ih, kao i pogled koji ih obuhvata i dostiže. On nadzire Svoja stvorenja i ništa Mu od njihovih aktivnosti nije skriveno. Zatim Allah, dž.š., kaže: "**On će ih na Sudnjem danu obavijestiti o onom što su radili, jer Allah sve dobro zna.**" Imam Ahmed kaže: "Ajet je počeo govorom o znanju i tim govorom i završava."

prokletstvo na one koji su sami sebi nasilje počinili." (Hadis se navodi u oba Sahiha u predanju Katadea.)

"Sašaptavanje je posao šejtanski, da bi rastužio one koji vjeruju, mada to ne može njima nimalo nauditi, osim ako to Allah dopusti. A vjernici neka se samo u Allaha pouzdaju!" Misli se na sašaptavanje, odnosno šaptanje kada se vjerniku čini da se radi o zlu.

"Posao šejtanski, da bi rastužio one koji vjeruju...", tj. šejtanska obmana onih koji se sašaptavaju da bi nanijeli zlo pravovjernima, a to njima neće ništa nauditi, osim ako to Allah dopusti. A ako neko osjeti nešto od toga, neka zatraži utočište kod Allaha, dž.š., i neka se osloni na Njega i neće mu uz Allahovo dopuštenje ništa naštetiti. Imam Ahmed bilježi da je Abdullah ibn Mes'ud rekao: (375) "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: 'Ako vas je trojica, nemojte da se dvojica došaptavaju mimo trećeg, jer će ga to rastužiti.'" (Buharija i Muslim u 'Amešovom predanju).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفْتَحُوا وَإِجْلِسُوا فَافْسَحُوا
 يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا بِرِغَابٍ وَالَّذِينَ
 أُوتُوا الْعِلْمَ دَنِبُوا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

"O vjernici, kad vam se kaže: 'Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi' - vi načinite, pa i vama će Allah mjesto načiniti; a kad vam se rekne: 'Dignite se' - vi se dignite, i Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje. A Allah dobro zna ono što radite."/11/

Allah, dž.š., odgajajući Svoje robove - vjernike, naređuje im da čine dobro jedni drugima na sijelima:

"O vjernici, kad vam se kaže: 'Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi...'" Jedni gornju riječ čitaju u jednini: **"Vi načinite, pa i vama će Allah mjesto načiniti..."** Stoga što je nagrada prema djelima (od istog vida djelovanja), kao što se kaže u hadisu: (376) "Ko radi Allaha izgradi džamiju, Allah će mu izgraditi kuću u Džennetu." Slični primjeri su brojni. Stoga Allah, dž.š., kaže:

"Vi načinite, pa i vama će Allah mjesto načiniti." Katade kaže: "Ovaj je ajet objavljen o skupovima na kojima se spominjao Allah, dž.š. Kada bi oni vidjeli nekoga da se približava, skupili bi se oko Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa im je Allah, dž.š., naredio da načine mjesta jedni drugima. Kaže

Mukatil: "Doznali smo da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Smilovao se Allah čovjeku koji načini mjesta svome bratu.'" Imam Ahmed i Eš-Šafi bilježe od Ibn-Omera da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (378) "Neka čovjek ne diže drugoga sa njegova mjesta da bi tu sjeo, nego raširite se i mjesta načinite" (hadis bilježe oba Sahiha). Šerijatski pravnici su se razišli u pogledu ustajanja onome ko dođe na sijelo i o tome postoji nekoliko stavova: jedni to dozvoljavaju argumentirajući svoj stav hadisom: (379) "Ustanite ka vašem vodi i spustite ga."² Drugi to, pak, zabranjuju, argumentirajući to hadisom: (380) "Ko voli da mu ustaju ljudi, neka sebi pripremi mjesto u vatri." U Sunenenima se navodi (381) da im nije bilo draže osobe od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.; a kada bi on ušao oni ne bi ustajali pred njim jer su znali da on to prezire. Prenosi se da su Ibn-Abbas i drugi rekli o Allahovim, dž.š., riječima: "Kad vam se kaže: 'Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi' - vi načinite, pa i vama će Allah mjesto načiniti." Da se one odnose na ratne skupove. Dok je značenje Allahovih, dž.š., riječi: **"A kad vam se rekne: 'Dignite se' - vi se dignite..."**, tj. krenite u borbu. Katade kaže: "Kada se pozovete na dobro, odazovite se", a Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem kaže: "Kada vam se naredi da se razidete, razidite se", kao što Allah, dž.š., kaže:

"A ako vam se rekne: 'Vratite se!' - vi se vratite." (24:28)

"I Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje. A Allah dobro zna ono što radite", tj.

² U ovom hadisu: "Ustanite ka vašem voji i spustite ga", oni nemaju apsolutno nikakvog argumenta, jer povod navođenja ovog hadisa nije bio da Sa'dov moral iskaže njemu poštovanje, nego sljedeće: Sa'd je bio ranjen u Bici na Hendeku strijelom u nožni zglob, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., pozvao ga je da presudi plemenu Benu-Kurejza, pa kada se ukazao na svome magarcu i približio šatoru Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Poslanik reče: "Ustanite ka vašem voji i spustite ga", tj. pomozite mu da se spusti sa magarca zbog toga što je ranjen, kao što je već spomenuto... (Vidi storiju u potpunosti u III tomu sure "El-Ahzab", 26-27 ajet) Ovo je rezime povoda navođenja ovog hadisa. Iz ovog se uočava velika razlika između značenja ustajanja dolazećem u smislu izlaska prema njemu da bi se dočekao i da bi mu se pomoglo, a to se upravo željelo reći Poslanikovim riječima: "Ustanite ka vašem voji...", i značenja ustajanja pred dolazećim u cilju iskazivanja poštovanja i cijenjenja te osobe, tako da oni neće sjesti dok on sam ne sjedne ili stoje nad njegovom glavom dok on sjedi (kao što se stranci ophode prema svojim vladarima), a sve to je Poslanik, s.a.v.s. zabranio, riječima: "Ko voli da ljudi pred njim ustaju, neka sebi pripremi mjesto u vatri." Oni koji argumentiraju svoj stav Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: "Ustanite ka vašem voji i spustite ga", ispuštaju riječi "spustite ga" da bi sakrili pravi razlog ustajanja i kretanja prema njemu, a zatim se ne zadovoljavaju ni sa ovim ispuštanjem, nego mijenjaju sintagmu sa da bi se dobilo značenje ustajanja nekome iz poštovanja i njegova veličanja. Ovdje se radi o zamjeni konsonanata i namjernoj laži na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da bi oni ostali dominantni nad drugima kroz visoke tornjeve koje grade i basnoslovne prihode koje zarađuju, čime love srca masa i bijednika, što je prazna veličina. A Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Ko voli da ljudi pred njim ustaju neka sebi pripremi mjesto u vatri." Pouzdano je utvrđeno da ashabi nisu ustajali pred Poslanikom, s.a.v.s., jer su znali da on to prezire. Pa zar oni neće Poslanika, s.a.v.s., slijediti?! Njegove ashabe plemenite za primjer uzeti?! "Bože moj, uputi ih Svojim pravim putem, popravi ih i povrati ih moralnim kvalitetama Poslanika, s.a.v.s."

nemojte vjerovati da kada neko od vas načini mjesta svome bratu koji mu prilazi ili kada mu se naredi da izide pa to učini, da će mu to umanjiti ugled, ne, nego time zadobiva veći položaj kod Allaha, a Allah, dž.š., to mu neće upropastiti, nego će ga nagraditi i na ovom i na budućem svijetu. Onaj koji je ponizan Allahu, Allah će mu povisiti ugled i učiniti ga spominjanim.

"**A Allah dobro zna šta radite**", tj. dobro zna ko je zaslužan toga, a ko nije.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا
نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمُوا بِيَدَيْكُمْ صَدَقَةً ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْرُقُ
فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦﴾ أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بِيَدَيْكُمْ
نَجْوَى نَجْوَى كُمْ صَدَقَاتٍ فَاذْكُرُوا تَعْمَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَاقْبَلُوا الصَّلَاةَ
وَأَتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

"**O vjernici, kad (hoćete da) s Poslanikom tajno razgovarate, prije vašeg (tajnog) razgovora milostinju udijelite. To je za vas bolje i čistije. A ako ne nadete (ništa) - pa, Allah, zaista, prašta i milostiv je.**" /12/ "**Zar vas je strah da prije razgovora svoga milostinju udijelite?! A ako ne udijelite i Allah vam oprost, onda namaz obavljajte i zekat dajte i budite pokorni Allahu i Poslaniku Njegovu! Allah dobro zna ono što vi radite.**" /13/

Allah, dž.š., naređuje Svojim robovima, vjernicima, kada neko od njih želi tajno razgovarati sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., tj. da mu se povjeri, da prije toga da sadaku koja će ga očistiti i duhovno i materijalno i pripremiti da bude podoban za taj trenutak. Stoga, Allah, dž.š., kaže:

"**To je za vas bolje i čistije**", a zatim kaže: "**A ako ne nadete (ništa)**", tj. ako to niste u mogućnosti zbog siromaštva.

"**Pa Allah, zaista, prašta i milostiv je.**" Naređuje to samo onima koji su sposobni za to, a onda kaže:

"**Zar vas je strah da prije razgovora svoga milostinju udijelite?!**", tj. bojite li se da će propis o obaveznosti sadake, prije razgovora sa Poslanikom, postati trajan.

"**A ako ne udijelite...**", pa je Allah, dž.š., derogirao obaveznost ovog propisa njima. Kaže se da je jedini prakticirao ovaj ajet prije njegova derogiranja Alija ibn Talib, r.a. Ibn-Džerir prenosi da je Alija ibn Ebi - Talib, r.a., rekao: (382) "Kazao je Vjerovjesnik, s.a.v.s.: 'Što misliš, jedan dinar?' 'Neće biti u mogućnosti.' 'Pola dinara?' 'Neće moći.' 'Pa što onda da daju?' 'Ječam.' 'Doista, ti si skroman!'" Pa je onda objavljen ajet:

"**Zar vas je strah da prije razgovora svoga milostinju udijelite?!**" Alija kaže: "Preko mene je Allah olakšao ovom ummetu." Ma'mer prenosi od Katade da je rekao: "

Ajet:

"**O vjernici, kad hoćete s Poslanikom tajno razgovarati, prije vašeg razgovora milostinju udijelite**", derogiran je, a bio je pravosnažan samo jedan dio dana." Slično ovome prenosi Abdurrezak od Alija: "Niko ovaj ajet nije prakticirao izuzev mene dok nije derogiran, a bio je pravosnažan samo jedan kratki vremenski period."

*أَمْ تَرَى إِلَى
الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُم مِّنكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى
الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ
مُّهِينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ نَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ
كَأَنَّهُمْ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿١٨﴾
اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا
إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

"**Zar ne vidiš one koji prijateljuju s ljudima na koje se Allah rasrdio? Oni nisu ni vaši ni njihovi, i zaklinju se na laži, a oni (to) znaju.**" /14/ "**Allah je njima pripremio tešku kaznu, jer je zaista, ružno ono što rade:**" /15/ "**Uzeli su svoje zakletve štitom, pa odvrćaju od Allahova puta; njih čeka sramna kazna.**" /16/ "**Ni bogatstva njihova, ni djeca njihova im nimalo neće pomoći kod Allaha, oni će biti stanovnici u vatri, u kojoj će vječno boraviti.**" /17/ "**Na Dan u koji će ih Allah sve oživiti oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci.**" /18/ "**Njima je ovladao šejtan i učinio da zaborave spominjati Allaha, oni su šejtanova stranka, a zbilja, stranka šejtanova gubitnici su pravi.**" /19/

Allah, dž.š., osuđuje tajno prijateljevanje licemjera sa nevjernicima, a oni istovremeno nisu ni sa nevjernicima, niti sa pravovjernim, kao što Allah, dž.š., kaže: "**...Neodlučni su kome će se privoljeti, da li ovima ili onima**" (4:143), a ovdje Uzvišeni kaže:

"**Zar ne vidiš one koji prijateljuju s ljudima na koje se Allah rasrdio?**", tj. na jevreje, a zatim Uzvišeni kaže:

"Oni nisu ni vaši ni njihovi", tj. oni, realno, nisu dio vas, o pravovjerni, a niti od onih s kojima prijateljuju, jevreja. Zatim, Allah Uzvišeni kaže: **"I zaklinju se na laži, a oni (to) znaju"**, tj. oni su svjesni da lažu kada se zaklinju, a to je tzv. (lažna zakletva), poglavito u situaciji prokletstva u kojoj su, sačuvao nas Allah toga, pa, oni, doista, kada sretnu pravovjerne kažu da vjeruju i kada dođu Poslaniku zaklinju mu se Allahom da su vjernici, a oni sami su svjesni da se lažno zaklinju, jer ne vjeruju da je istina ono što govore. Zbog toga, Allah svjedoči da oni lažu u svojim zakletvama i dokazivanjima toga.

"Allah je njima pripremio tešku kaznu jer je, zaista, ružno ono što rade", tj. pripremio im je Allah užasnu kaznu zbog njihova prijateljevanja sa nevjernicima, a neprijateljstva i varanja pravovjernih. Zbog toga Allah, dž.š., kaže:

"Uzeli su svoje zakletve štitom, pa odvrćaju od Allahova puta", tj. manifestiraju vjerovanje, a gaje nevjerovanje, skrivaju se iza lažnih zakletvi i tako u zabludu dovode one koji ne poznaju njihovo stvarno stanje, pa smatraju da oni istinu govore. Ovim pojedince od Allahova puta odvrćaju.

"Njih čeka sramna kazna", kao nadoknada za njihovo stalno korištenje zakletve Allahovim velikim imenom u lažnim, obmanjujućim zaklinjanjima. Zatim Allah, dž.š., kaže:

"Ni bogatstva njihova ni djeca njihova im nimalo neće pomoći kod Allaha...", tj. to od njih neće odstraniti kaznu kada ih stigne.

"Oni će biti stanovnici u vatri, u kojoj će vječno boraviti", a onda kaže: **"...na Dan u koji će ih Allah sve oživiti"**, tj. proživijet će ih sve do posljednjeg na Sudnjem danu i nijednog neće izostaviti.

"Oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti", tj. Allahu će se zaklinjati da su na uputi i pravom putu, kao što su se na ovom svijetu zaklinjali ljudima, jer onaj ko živi s određenim navikama, umire s njima, i s njima biva proživljen. Oni vjeruju da će im to koristiti kod Allaha, kao što im je to koristilo kod ljudi, koji su provodili nad njima propise prema onom što su ispoljavali, zato Allah, dž.š., kaže:

"Misleći da će im to nešto koristiti", tj. ta njihova zakletva svojim Gospodarem. Zatim Allah, dž.š., osuđujući njihova razmišljanja kaže:

"Oni su, doista, pravi lažljivci", potvrđujući tako obavijest da oni lažu. Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Ibn-Abbasa: (383) "da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., bio u hladu jedne od svojih soba sa grupom ashaba, a hlada gotovo da je nestalo, pa on reče: 'Doći će vam sada jedan čovjek koji gleda šejtanskim očima; pa kada vam dođe, nemojte s njim razgovarati.' Pa je došao plavi čovjek, te ga Allahov Poslanik, s.a.v.s., zovnu i sa njim stupi u razgovor: 'Zašto me vrijeđaš, ti i taj i taj?!', i nekoliko njih imenova, zatim čovjek ode i

zovnu ih, pa se oni zaklinjaše i pravdaše. Tada je Allah, dž.š., objavio:

"Oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci." Na ovaj način

predanje navode Imam Ahmed i Ibn-Džerir. Stanje ovih jeste ono isto stanje u kojem će biti idolopoklonici, kada Allah, dž.š., kaže:

"Neće im ništa drugo preostati nego da reknu: 'Allaha nam, Gospodara nam našeg, mi nismo nikoga Allahu ravnim smatrali!' 'Gledaj kako će oni sami sebi lagati, a neće im biti onih koje su bili izmislili.'" (6:23-24) Allah, dž.š., dalje kaže:

"Njima je ovladao šejtan i učinio da zaborave spominjanje Allaha", tj. ovladao je njihovim srcima tako da je učinio da zaborave spominjati Allaha, dž.š., što je učinio i onima kojima je u cijelosti ovladao. U tom smislu prenosi Ebu-Davud od Ebu-Derd'a da je rekao: (384) "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Nad svakom trojicom koja se nađu u nekom selu ili pustinji a zajednički ne obave namaz ovladao je šejtan, stoga namaz obavljaj u džematu! Zatim Uzvišeni kaže: 'Zbilja, stranka šejtanova gubitnici su pravi.'"

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَئِكَ فِي الْأَذْيَانِ ﴿٣٠﴾ كَذَّبَ اللَّهُ لَأَعْلَيْنَ أَنَا وَرَسُولِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ
﴿٣١﴾ لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ
أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ
حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٢﴾

"Oni koji se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu bit će, sigurno, najgore ponizeni."/20/ "Allah je zapisao: 'Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti!' Allah je, zaista, moćan i silan."/21/ "Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio, i On će ih uvesti u dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći, da u njima vječno ostanu. Allah je njima zadovoljan, a i oni su zadovoljni Njime. Oni su Allahova stranka a, doista,

Allahova su stranka oni koji će sigurno uspjeti." /22/

Allah, dž.š., sada govori o nevjernicima koji se suprotstavljaju i protive Allahu i Njegovu Poslaniku, odnosno, oni su na jednoj strani, a Šerijat je na drugoj. Oni su nasuprot istine i njoj se protive.

"Bit će, sigurno, najgore poniženi", tj. među poniženima i nesretnima i na ovom i na budućem svijetu. **"Allah je zapisao: 'Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti!'"**, tj. presudio je, zapisao i odredio da će pobijediti Allah, Njegova Knjiga, poslanici i pravovjerni Njegovi robovi i na dunjaluku i na ahiretu. Sretni kraj pripada bogobojažnima, a pomoć Allahova pravovjernima, kao što Allah, dž.š., reče:

"Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i vjernike u životu na ovom svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci." (40:51) Potom Allah, dž.š., kaže:

"Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi", tj. neće prijateljevati sa onima koji se suprotstavljaju Allahu i Njegovu Poslaniku, pa makar im bili i bliži srodnici, kao što Allah, dž.š., kaže:

"Neka vjernici ne uzimaju za prijatelje nevjernike kad ima vjernika, a onoga ko to čini - Allah neće štiti. To učinite jedino da biste se od njih sačuvali. Allah vas podsjeća na Sebe..." (3:28) Se'id ibn Abdulaziz kaže da je ovaj ajet u cijelosti objavljen zbog Ebu-Ubejda ibn Abdullaha ibn el-Džerraha, kada je ubio svoga oca u Bici na Bedru. Zbog toga Omer kaže: "Da je Ebu-Ubejde živ, postavio bih ga za halifu." U vezi s ovim je slučaj kada se Božiji Poslanik, s.a.v.s., savjetovao sa muslimanima o zarobljenicima Bedra. Ebu-Bekr es-Siddik je predložio da se otkupe i tim novčanim sredstvima ojačaju muslimani, pošto su to njihovi amidžići i rođaci, a tako će ih, možda, i Allah uputiti. Omer, tada, reče: "Ja ne mislim što i on. Allahov Poslaniče, omogući mi da ubijem tog i tog (rođaka Omerovog). A omogući (dozvolio) je Aliji da ubije Ukajla, kao i još nekom, da Allah zna da u našim srcima nema ljubavi prema idolopoklonicima..." (dalje se navodi slučaj u cijelosti).

"Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio", tj. onog čija je osobina da ne prijateljuje sa onim koji se protivi Allahu i Njegovu Poslaniku, pa makar mu to otac ili brat bio, i takvom Allah, dž.š., u srce vjerovanje usađuje i kiti ga pronicljivošću.

"I On će ih uvesti u dženetske bašče, kroz koje će rijeke teći, da u njima vječno ostanu. Allah je njima zadovoljan, a i oni će biti zadovoljni Njime." Ovdje se uviđa veličanstvena

skrivena misao, a to je: pošto su se rasrdili na svoje srodnike i bližnje u ime Allaha, dž.š., On im u zamjenu daje da On bude njima zadovoljan, i da oni budu zadovoljni Njim zbog stalnih blagodati koje im je dao, velikog uspjeha i sveobuhvatne dobrote.

"Oni su Allahova stranka..." Oni su Njegovi robovi i uživaju Njegove počasti.

"A doista, Allahova stranka su oni koji će sigurno uspjeti." Ukazuje se na njihov uspjeh i na dunjaluku i na ahiretu, nasuprot onima koji su na šejtanovoj strani.

"A šejtanova stranka, zbilja, gubitnici su pravi."

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ez-Zijala ibn Ubbada da je rekao: "Pisao je Ebu-Hazim ez-Zuhrij: "Znaj da postoje dvije vrste časti: čast koju Allah, dž.š., daje Svojim prijateljima nad istim takvim. To su oni o kojima se ne govori, a likovi im se gube..." Opisani su i u jeziku Poslanika: (385) "Allah voli, doista, neprimjetne, bogobojažne, bezazlene; kada su odsutni, ne osjeti se njihovo odsustvo; a kada su prisutni, (ništa) ne zahtijevaju, njihova su srca svjetiljke Upute. Oni nalaze izlaza iz svake crne, zloslutne smutnje..." Ovo su prijatelji Allahovi za koje je On rekao:

"Oni su Allahova stranka, a oni koji su Allahova stranka sigurno će uspjeti." Nuajm ibn Hamad prenosi od El-Hasana da je rekao: (386) Molio je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Bože moj, ne daj pomoći ni blagodati Svoje ni grješniku, ni razvratniku, preko mene, jer ja u onome što si mi objavio nalazim i ovo:

"Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju.""³

**Ovo je završetak sažetka tefsira
sure El-Mudžadela,
a Allahu pripada hvala i dobročinstvo,
samo On pruža zaštitu i na Njega se
oslanjamo.**

³ Hadis je mursel, a Allah najbolje zna.

